

Ökande klyftor hotar demokratin

När militärjuntan tog makten i Grekland 1967 stod min mor stod på flygplatsen på väg till Rhodos. Jag minns hur oroliga vi var innan hon var hemma igen och hur skönt det kändes 1974 när juntan fick gå.

Några år senare föll diktaturerna i Spanien och Portugal. Demokratin hade segrat i Europa. Vid millennieskiftet var nazismen och fascismen bara en del av 1900-talets blodiga historia.

Så är det inte längre. Rena nazistpartier som Gyllene gryning i Grekland och Jobbik i Ungern tar plats i parlamenten. Vid senaste opinionsmätningen är Sverigedemokraterna det tredje största partiet. I Norge sitter Fremskrittspartiet i regeringen. Norsk inrikespolitik kan jag för lite om, men jag tror mig se en förklaring till SD:s allt starkare position.

1981 var Sverige som mest jämställt. I dag har vi de snabbast ökande inkomstskillnaderna i hela OECD. Skillnader som syns – tiggare och hemlösa utanför lyxiga gallerior med dignande utbud, mångmiljonvillor i segregerade förorter respektive slitna betongförorter. Inte sedan 1910 har inkomst från kapital gett så hög avkastning, satt i relation till lönearbete. En rik elit har dragit ifrån i extremt ökade levnadsomkostnader, en hårt arbetande medelklass har – ofta tack vare hög skuldsättning – fått del av välståndsökningen. Men stora grupper har halkat efter. För den som inget arbete har finns inte längre socialförsäkringarnas starka maskor, så som Den svenska modellen fungerade.

I september höll vi en [Fattigdomskonferens i Göteborg](#). En av föreläsarna var **Katarina Thorén** från Stockholms universitet, som visade på utvecklingen av andel fattiga inom den

arbetsföra befolkningen (dvs i åldrarna 24-65 år). Hon använder den inom EU vedertagna fattigdomsgränsen av andel av befolkningen som tjänar under 60 % av medianinkomsten.

Vi kunde se att inkomstskillnaderna långsamt ökat ända sedan 90-talet, oavsett vem som innehaft regeringsmakten. För de som har arbete överstiger andelen 5 % runt 2008.

Det är inom gruppen arbetslösa, sjuka och förtidspensionerade som skillnaderna drar iväg och överstiger 10 % redan 2004, alltså innan den borgerliga Alliansen övertog regeringsmakten. Efter övertaget har dock kurvan fortsatt brant uppåt för att i dag hamna på cirka 30 %. Det ger att av alla som står utanför arbetsmarknaden i Sverige är var tredje fattig.

I den politiska debatten är det ingen som egentligen för deras talan. För de stora partierna är de fattigaste inga man vinner valet på. Det gör man på röster från den stora medelklassen. Men för SD innebär varje ny röst ett kliv uppåt.

När delar av medelklassen börjar bli rädda för att falla igenom skyddsnetet – att en invandrad granne ska sno ditt jobb, att din hälsa ska svikta och fösa ut dig i kylan. Det är då syndabockstänkandet får genomslag.

Jag hoppas Sverige ska vakna och värna resterna av den politik som gav Norden täten i världsligan över jämställdhet och välfärd. Jag hoppas att de stora partierna ska ta debatten – utan att hemfalla till samma invandrarfientliga och förenklade skrämselfpropaganda som SD.

MW